

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2012-1-238 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 13-15/224-109
Karar Tarihi : 19.03.2013

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE,
Dr. Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR
Kenan TÜRK, Fevzi ÖZKAN

B. RAPORTÖRLER: Özgür BAL, Zeynep MADAN

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : Dostel Alüminyum Sülfat San. A.Ş.
Dilovası Organize Sanayi Bölgesi 2. Kısım 0-2022 Sok.
No:1 Gebze/ Kocaeli

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILANLAR : - Aurubis Bulgaria Ad
Pirdop Industrial Zone, B6-2070 Pirdopi BULGARİSTAN
- Aurubis Bulgaria Ad Türkiye Satış Ofisi
Cemil Topuzlu Cad. Papatyalı Sok. Mevhibe Hanım Apt.
No:2 D:4 Çiftelhavuzlar /İstanbul
- Hicri Ercili Ltd. Şti.
600 Evler Mah. Balıkesir Asfaltı Sağ Taraf No:72 Bandırma/Balıkesir

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Sülfürik asit pazarında hakim durumda bulunduğu ileri sürülen Aurubis Bulgaria Ad'nin Dostel Alüminyum Sülfat San. A.Ş.'yi pazardan çıkarmaya yönelik olarak mal vermeyi reddetmek ve ayrımcı uygulamalar yapmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiği iddiası.
- (2) **F. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 27.12.2012 tarihinde giren başvuru üzerine düzenlenen 23.01.2013 tarih ve 2012-1-238/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu, 31.01.2013 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun) çerçevesinde önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca düzenlenen 11.03.2013 tarih ve 2012-1-238/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (3) **G. İDDİALARIN ÖZETİ:** Yapılan başvuruda özetle;
- Dostel Alüminyum Sülfat San. A.Ş. (Dostel)'in üretimini yaptığı "alüminyum sülfatın" hammadde ihtiyacı sebebiyle Aurubis Bulgaria AD (Aurubis)'den uzun yıllardır "sülfürik asit" tedarik ettiği,
 - Türkiye'de herhangi bir üretim tesisi bulunmayan Aurubis'in Türkiye'deki "sülfürik asit" satışlarının, satış ofisi aracılığıyla ve distribütör olarak adlandırılan Hicri Ercili Ltd. Şti. (Hicri) tarafından gerçekleştirildiği,
 - Hicri'nin alüminyum sülfat pazarında da faaliyet gösterdiği,
 - İthalata bağımlı olunan sülfürik asit pazarında hâkim durumdaki Aurubis'in, Dostel'in sülfürik asit üretimine başlamasıyla Dostel'i rekabette zor durumda bırakmak amacıyla distribütörü ve alüminyum sülfat pazarında Dostel'in rakibi olan Hicri'ye maliyetine hatta kimi zaman maliyetinin altına sülfürik asit sağladığı,
 - Ayrıca Aurubis'in Dostel'e mal tedarik etmeyerek Dostel'i pazardan çıkarmaya yönelik eylemlerde bulunduğu

13-15/224-109

ifade edilerek Aurubis'in bu eylemlerinin 4054 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi ve gereğinin yapılması talep edilmiştir.

- (4) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda, soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı ve şikayetin reddedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Teşebbüsler

I.1.1. Dostel Alüminyum Sülfat San. A.Ş. (Dostel)

- (5) 1970 yılında Kütahya ilinde kurulan Dostel, Türkiye'nin önemli alüminyum sülfat üreticileri arasında yer almaktadır. Kütahya'daki ve Dilovası Organize Sanayi bölgesindeki fabrikaları ile üretimine devam etmektedir. Dostel, ülkenin alüminyum sülfat ihtiyacının tamamını karşılayabilecek kapasitededir. 2012 yılında alüminyum sülfat üretiminin en önemli hammaddelerinden olan sülfürik asit üretimine başlamıştır. Ancak yapılan sülfürik asit üretimi tesisinin kapasitesi şirketin alüminyum sülfat üretiminin tamamı için gerekli miktarı karşılamamaktadır. Bu nedenle Dostel alüminyum sülfat üretmek için sülfürik asit bakımından dışarıdaki kaynaklara bağımlıdır.

I.1.2. Aurubis Bulgaria AD (Aurubis)

- (6) Dünyanın sayılı bakır üreticilerinden biri olan Aurubis, 1936 yılında bakır üretimi sırasında yan ürün olarak elde edilen sülfürik asit satışı yapmaya başlamıştır. Teşebbüs, başta Almanya ve Bulgaristan olmak üzere birçok Avrupa ülkesindeki üretim tesisleri ile hizmet vermektedir. Aurubis, Türkiye'de satış ofisi ve distribütörü olan Hicri aracılığıyla sülfürik asit satışı gerçekleştirmektedir. Söz konusu satış ofisi, irtibat bürosu niteliğinde olup bu ofisin görev ve sorumluluk alanı merkezden gelen pazarlama ve satış talimatlarının yerine getirilmesi ile sınırlıdır. Bu kapsamda Aurubis ile Aurubis'in distribütörleri ve diğer müşterileri arasındaki sözleşmelerin müzakeresini yürütmektedir.

I.1.3. Hicri Ercili Ltd. Şti. (Hicri)

- (7) 1970 yılında otomotiv yedek parça ticareti ve kimyasal madde taşımacılığıyla ticaret hayatına başlamıştır. 2000'li yılların başından itibaren sülfürik asit ithalatını Aurubis'in Türkiye distribütörü olarak yapmaktadır. Bandırma ve Mersin'de kurduğu tesislerde Erkim markası altında alüminyum sülfat üretimine başlamıştır. Yıllık alüminyum sülfat üretim kapasitesi 150.000 tondur. Ayrıca şirket sahip olduğu ciddi lojistik imkanları ile akaryakıt, soğuk hava depoculuk hizmetleri, deniz taşımacılığı ve kimyasal ürün lojistik hizmetleri de sunmaktadır.

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

- (8) Dosya konusu başvuru, Aurubis'in sülfürik asit ürününde fiyat ayrımcılığı yaptığı, müşterilerine mal vermeyi reddettiği ve böylelikle ana hammaddesi sülfürik asit olan alüminyum sülfat üretimi pazarında rekabetin kısıtlandığı yönündedir.
- (9) Alüminyum sülfat, pis su (lağım suyu veya sanayi atıklarında) arıtımında ve su saflaştırmada çöktürme ajanı olarak, gıda (özellikle sıvı ve katı yağ üretiminde), kâğıt, tekstil, ilaç, kozmetik, atık su, yangın söndürücü gibi çeşitli sanayilerde değişik amaçlarla (berraklaştırıcı, kümeleştirici, bronzlaştırıcı ve yapıştırıcı ajan ile stabilizatör olarak) kullanılan bir maddedir.
- (10) Türkiye alüminyum sülfat pazarının toplam büyüklüğü 100 bin civarındadır. Pazarda alımların %85'i ihale yoluyla atık su arıtımına yönelik olarak yapılmaktadır. İhalelerin en büyükleri belediyeler tarafından, özellikle İstanbul ve Ankara büyükşehir belediyeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. İhale yoluyla yapılan satışların fazlalığı nedeniyle fiyat odaklı bir rekabet söz konusudur.

13-15/224-109

- (11) Alüminyum sülfatın %50'sini sülfürik asit, %28'ini alüminyum hidroksit ve %22'sini de su oluşturmaktadır. Alüminyum hidroksit maddesi fiyat değişikliğinin çok fazla görülmediği bir üründür. Suyun alış fiyatı da firmalar arasında değişiklik göstermediğinden, fiyattaki rekabeti belirleyen unsur sülfürik asit fiyatıdır.
- (12) Alüminyum sülfat ürünü üretim süreci olarak da karmaşık bir yapı arz etmemekte olup, tesis bakımından herhangi bir giriş engeli bulunmamakta ve yüksek bir sermaye gerektirmemektedir.
- (13) Sülfürik asit ise üretim bakımından iki şekilde elde edilebilmektedir. Bunlar, (i) kükürdün yakılmasıyla elde edilen SO₂ gazının sülfürik aside dönüştürülmesi yolu (istemli olarak) ve (ii) bakır, çinko, nikel vb. madenlerin üretimi sırasında çıkan SO₂ baca gazının çevre düzenlemeleri nedeniyle sülfürik aside dönüştürülmesi (istemsiz olarak) yoluyla. Kükürt bazlı üretimde hammadde olarak yakılan kükürt petrol rafinerilerinin dizel arıtma ünitesinden çıkmakta ve rafineriler tarafından satışa sunulmaktadır. Dünya genelinde kükürt fiyatları petrol satışları ile doğrudan ilişkili olup arz fazlalığı veya noksanlığı sebebiyle kükürdün sülfürik aside olan maliyetinin 50 ile 130 ABD Doları arasında değiştiği görülmektedir. Kükürt yöntemine benzer şekilde pirit adlı maden filizinden de istemli olarak sülfürik asit üretilmekte olup, maliyet bakımından kükürt yöntemine benzemektedir. Başka bir ifadeyle istemli olarak sülfürik asit elde edilmesi maliyetlidir. Oysa istemsiz olarak elde edilen sülfürik asidin maliyetini sadece işletme giderleri oluşturmaktadır. Bu nedenle yan ürün olarak ve istemsiz şekilde üretilen sülfürik asit, maliyet bakımından daha ucuza üretilmekte ve kükürttten yapılan sülfürik asit fiyatının daha altında satışa sunulabilmektedir.
- (14) Türkiye'de halihazırda istemsiz olarak sülfürik asit üretimi yapan sadece bir tesis bulunmaktadır. Söz konusu tesis Eti Bakır'a ait tesistir. Bu tesis yıllık üretiminin büyük bir kısmını hemen yanında kurulu bulunan Toros Gübre fabrikasına satmaktadır. Bu nedenle iç pazarda istemsiz üreticilerden yapılan ucuz sülfürik asit temin edilememektedir. Sülfürik asit ürününde fiyat ayrımcılığı yaptığı ve müşterilerine mal vermeyi reddettiği iddiaları ile karşı karşıya olan Aurubis de bakır madeni işletmecisi olup, bakır üretimi sırasında çıkan sülfürik asidi depolama maliyetleri nedeniyle en kısa sürede en yakın pazarlara ihraç etmeye çalışmaktadır.
- (15) Sonuç olarak dosya konusu başvurunun Aurubis'in fiyat ayrımcılığı yaptığı ve müşterilerine mal vermeyi reddettiği sülfürik asit pazarı üzerinde olması ve böylelikle alüminyum sülfat pazarında rekabetin kısıtlandığının iddia edilmesi nedeniyle, dosya bakımından ilgili ürün pazarları "sülfürik asit" ve "alüminyum sülfat" pazarları olarak belirlenmiştir.

I.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (16) İlgili ürün pazarında üretimi ve satışı gerçekleştirilen ürünler bakımından ülkenin herhangi bir bölgesinde rekabet koşullarının diğer bölgelerden farklılık göstermesini gerektiren hususların mevcut olmaması nedeniyle mevcut dosya kapsamında ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak tespit edilmiştir.

I.3. Yapılan Tespit ve Değerlendirmeler

- (17) Başvuru konusu şikâyette Türkiye sülfürik asit pazarında hâkim durumda olduğu iddia edilen Aurubis'in mevcut hâkim durumunu kötüye kullanarak, aynı seviyedeki müşterileri arasında fiyat ayrımcılığı yaptığı, şikâyetçi teşebbüse bazı zamanlarda mal vermeyi reddettiği, bu şekilde de ana hammadde sülfürik asit olan alüminyum sülfat üretimi pazarında rekabetin kısıtlandığı yönünde iddialar yer almaktadır.
- (18) Hakim durumun kötüye kullanılmasına ilişkin düzenleme 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde yer almakta ve maddede bazı kötüye kullanma halleri örneklenmektedir.

13-15/224-109

Bu çerçevede şikâyetçinin şikâyet konusu sülfürik asit piyasasına yönelik iddiaları, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde yer alan hükümler dikkate alınarak incelenmiştir.

- (19) Bu doğrultuda, şikâyete konu iddiaların bir ihlal olarak kabul edilmesi için ilgili teşebbüsün (Aurubis) hâkim durumda bulunması ve hakim durumun kötüye kullanıldığına fiyatlar ve diğer piyasa verileriyle desteklemesi gerekmektedir. Şikâyet konusu iddialar kapsamında Aurubis'in Türkiye açısından sülfürik asit üretimi bakımından hâkim durumda bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinden önce, genel olarak uluslar arası piyasalarda sülfürik asit satışı yapan herhangi bir firmanın hâkim durumda bulunma olasılığının mümkün olup olmadığı konusuna değinilmiştir. Bu doğrultuda iddiaların temelinde yer alan sülfürik asit piyasasına ilişkin bir değerlendirmede bulunulmuştur.

1.3.1. Sülfürik Asit Piyasasında Pazar Gücü ve Pazarın Yapısına İlişkin Değerlendirme

- (20) 4054 sayılı kanun'un 3. maddesinde hâkim durum; "*Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü*" şeklinde tanımlanmıştır.
- (21) Genellikle bir teşebbüs diğer teşebbüslerin rekabet baskısını dikkate almadan faaliyet gösterebiliyorsa, o teşebbüsün hâkim durumda olduğu kabul edilmektedir. Hâkim durumun varlığının tespit edilmesinde; ilgili teşebbüsün pazar payı, rakip teşebbüslerin pazar payları ve pazara giriş engelleri gibi ölçütler dikkate alınmaktadır.
- (22) Dosya mevcudu bilgiler çerçevesinde bakıldığında sülfürik asit ürününün yaygın kullanımı olan bir kimyasal olduğu ve madencilik, suni gübre üretimi, petrol rafinasyonu, atık su arıtması ve diğer kimyasal sentezler gibi birçok sanayide temel girdi olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır.
- (23) Yukarıda da yer verildiği üzere, sülfürik asidin Türkiye ve dünyada üretimi kükürt veya pirit maden filizinin yakılmasıyla istemli ve asıl ürün olarak gerçekleştirilebildiği gibi, madencilikte bakır, çinko, nikel, kurşun vb. belli elementlerin elde edilmesi sırasında ortaya çıkan sülfürik asidin çevre düzenlemeleri nedeniyle asit yağmurlarına neden olmaması için doğaya salınmaması amacıyla damıtılarak ayrıştırılması sonucunda da üretim tesisleri tarafından istemsiz olarak elde edilebilmektedir.
- (24) İstemsiz üretim genellikle madencilik sektöründe görülmekte iken istemli üretimlerin ise çoğunlukla gübre fabrikalarının entegre tesisleri içinde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu noktada ortaya çıkan sülfürik asidin istemli veya istemsiz üretimi ayrımı ekonomik bakımdan piyasalarda belli farklılaşmalara neden olmaktadır.
- (25) İstemsiz üretimler bakımından ortaya çıkan farklı durum ise, söz konusu fabrikaların sülfürik asidi bir atık olarak değerlendirmesi ve bu atıktan mümkün olan en kolay şekilde kurtulmaya çalışmalarıdır. Bu atıktan uygun şekilde kurtulamamaları halinde maden üretimi sürecinin durdurulması riski ile karşı karşıya kalınmaktadır. Çünkü sülfürik asit aşındırıcı ve doğaya zararlı yapısıyla sıkı güvenlik önlemleri gerektirmekte ve depolanması zor bir ürün niteliğindedir.
- (26) Sülfürik asidi istemsiz şekilde üreten bu tür tesislerin etkisi ile piyasalarda bu ürünün fiyatlarında çok ciddi dalgalanmalar yaşanabilmektedir. Maden talebi ve üretiminin arttığı dönemlerde sülfürik asit üretimi de yan ürün olarak artmakta ve fabrikalar bundan kolayca kurtulabilmek adına dönem dönem sülfürik asidi nakliyenin de bir kısmını ödemek pahasına zararına satmaya çalışabilmektedirler.
- (27) Piyasada gerçekleşen bu istemsiz sülfürik asit üretimi ve bunun piyasaya arzı piyasayı önemli ölçüde etkilemekte, sülfürik asit tüketen firmaların mümkün mertebe taleplerini bu tür istemsiz üreticilere kaydırmaya çalışmalarına neden olmaktadır. Bu istemsiz

13-15/224-109

üretim aynı zamanda çok uzun mesafelerden gemiler ile ürün nakliyesini de genellikle ekonomik kılmaktadır. Bunun yanında istemsiz üreticiler gerçekleştirdikleri üretimden sorunsuz kurtulmayı garanti altına almak bakımından uzun vadeli alım sözleşmeleri yaparak alımda lojistik vb. bakımlardan herhangi bir sıkıntı yaşamayacakları firmalarla bağlantı kurma eğiliminde olmaktadır. Bu piyasa koşullarında sülfürik asit alıcıları ilk etapta lojistik imkânları çerçevesinde istemsiz üreticilerle uzun dönemli bağlantılar kurmaya çalışmakta, eğer bu mümkün olmuyorsa doğrudan istemli üreticilerden mal tedarikine yönelmektedirler.

- (28) Özetlemek gerekirse, istemsiz üreticiler bakımından önemli olan sülfürik asitten en kısa ve kolay yoldan kurtulmak olup, bu üründen kar etmeye çalışmak öncelikleri arasında yer almamaktadır. Dolayısıyla anlaşmaları bu mantık çerçevesinde şekillenmekte ve birçok durumda sadece nakliye fiyatına ürün satışı yapılabilmektedir. Bu doğrultuda sülfürik asidin uzun mesafelerden nakliyesi yukarıda ifade edildiği üzere mümkün ve ekonomik hale gelmekte, bu durum uluslar arası piyasa trafiğini önemli ölçüde artırmaktadır. Şikâyet edilen Aurubis'in durumu ve uluslar arası sülfürik asit piyasasında önemli bir belirleyici olan firmanın istemsiz üretici konumuyla ilgili yetkililerinin verdiği bilgiler ve yapmış olduğu değerlendirmeler de yukarıdaki görüşleri destekler niteliktedir.
- (29) Avrupa Komisyonu'nun 2003 tarihli Comp/M.3284-Outokumpu/Boliden birleşme devralma dosyasına ilişkin değerlendirmenin 76. paragrafında¹, sülfürik asit piyasasına ilişkin bir değerlendirmede bulunmuş ve sülfürik asidin taşıma maliyetlerinin önemli olmadığı, daha çok stoklama maliyetlerinin önem arz ettiği, bu nedenle farklı bölgeler arasında sülfürik asit piyasasında ticaretin gerçekleştiği ifade edilmiştir.
- (30) Şikayetçi Dostel firması tarafından piyasaya ilişkin verilen bilgiler kapsamında şikayet dosyasının ekinde gönderilmiş olan ve bağımsız bir uluslar arası kuruluş olan İngiliz firması British Sulphur tarafından yapılan 2007 ve 2009 tarihli sunumlarda, sülfürik asit piyasası global olarak ele alınarak bölgeler arasında sülfürik asit ticaretinin çapına ve yönüne ilişkin kapsamlı değerlendirmelerde bulunmaktadır². Söz konusu sunum belgeleri yukarıda yer verilen piyasa bilgilerini teyit eder niteliktedir. Ayrıca araştırma şirketi bu sunumlarında, 2007–2015 yılları arasındaki dönem için geleceğe yönelik olarak çıkarılan uluslar arası sülfürik asit piyasasıyla ilgili yer verdiği tablolarda bölgeler arası ticaret potansiyelinin yüksekliğine işaret etmektedir.
- (31) Benzer şekilde ISM Chemical Group³ tarafından 2008 yılında gerçekleştirilen bir sunumda, sülfürik asit ürününün küresel olarak bölgeler arasındaki yüksek ticaret potansiyeline konu olduğu değerlendirilmiştir.
- (32) Bunlara ek olarak Dostel ve Hicri tarafından gönderilen sektör bilgi ve raporlarında da, sülfürik asit piyasasının küresel ve uluslar arası niteliğine değinilmekte ve ürünün bölgeler arası ticaretine yönelik stratejik öngörüler ön plana çıkarılmaktadır.
- (33) Diğer taraftan dosyadaki bilgilere göre, Türkiye bakımından sülfürik asit ürünü herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın dış ticarete konu olabilen bir üründür. Yurt içinde değişik sektörler tarafından ithalatı herhangi bir kısıtlama olmaksızın yapılabilmektedir. Bununla birlikte şikayetçi Dostel'in başvuru dosyasındaki yurt dışı kaynaklı bir sektörel değerlendirme raporunda; Türkiye ithalatının halihazırda Bulgaristan ağırlıklı olarak devam ettiği, diğer bölgelerdeki spot piyasalara yönelme olmadığı, 60 ABD Dolar'lık kargo dahil İtalya fiyatlarının alıcılar arasında rağbet görmediği, Temmuz 2012'de tüm

¹ http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m3284_en.pdf.

² Sulphuric Acid : Global Supply and Demand in the next Decade 2007,

http://www.topsoe.com/sitecore/shell/Applications/~/_media/PDF%20files/Topsoe_Catalysis_Forum/2007/Peacock.aspx , Sulphuric Acid Market Outlook, The Outlook for Sulphuric Acid Demand for Fertilizers, Metal and Uranium 2009, <http://www.creonenergy.ru/upload/iblock/d88/Sulphuric%20Acid%20Market%20Outlook.%20British%20Sulphur%20Consultants.pdf>

³ <http://www.ism.ws/education/content.cfm?ItemNumber=22259&navItemNumber=5580>

13-15/224-109

ithalatın Bulgaristan'dan gerçekleştiği, geçen yılın aynı dönemine göre ithalatın düştüğüne ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere spot piyasanın önemli ve belirleyici olduğu, cari koşullarda Bulgaristan ithalatının baskın olmakla birlikte bunun her an değişebilir bir nitelik arz ettiği anlaşılmaktadır.

- (34) Daha önce yer verilen Avrupa Komisyonu kararında da, sülfürik asit piyasasının ilgili coğrafi pazar tanımının kapsamıyla ilgili olarak, söz konusu tanımın dar veya geniş tanımlanmasının değerlendirme sonucunu herhangi bir şekilde etkilemeyeceği, her iki durumda da herhangi bir hakim durum meydana gelmesinin söz konusu olmadığı değerlendirilmektedir.
- (35) Yukarıda yer verilen yurt dışı piyasa koşullarına bakıldığında, sülfürik asit üretimi ve satışı bakımından herhangi bir firmanın hâkim konuma gelme olasılığının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Mevcut başvuru doğrultusunda iç piyasa koşullarına bakıldığında da tablo değişmemektedir.
- (36) Türkiye iç piyasası bakımından büyük ölçekli sülfürik asit üretimi ve satışı yapan firmaların kapasite ve üretim rakamları aşağıdaki şekildedir:

Tablo 1: Türkiye'de sülfürik asit üretimi yapan büyük ölçekli firmaların üretim miktarları ve paylarına ilişkin veriler

	Kapasite (ton)	2009 (ton)	Topl. Tüketim deki pay (%)	2010 (ton)	Topl. Tüketim deki pay (%)	2011 (ton)	Topl. Tüketim deki pay (%)	2012 (ton)	Topl. Tüketim deki pay (%)
Bağfaş	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eti Maden	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eti Bakır	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
İthalat		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam Yerli Tüketim		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

- (37) Tablodan da görüleceği üzere, yurt içi üreticileri bakımından sülfürik asitte kapasitenin tamamının kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Fabrikalarda üretim sürecinde bakım arıza vb. nedenlerden dolayı teorik kapasite sınırına ulaşılmasa da, yukarıdaki rakamlara bakıldığında kapasitelerin önemli sayılabilecek ölçülerde eksik kullanıldığı görülmektedir. Yurt içindeki bu üreticiler istemli üreticiler olmaları nedeniyle, yurt içindeki sülfürik asit tüketicileri mümkün mertebe fiyatı daha uygun bulabildikleri yurt dışındaki istemsiz üreticileri tercih etmekte ve bu nedenle yurt içindeki fazla üretim kapasiteleri ortaya çıkabilmektedir. Hatta belli durumlarda yurt dışındaki spot piyasalardan sülfürik asit ithalatı yapan yerli firmalar ihtiyaçlarından fazla asit alarak bunu dönemsel olarak diğer yurt içi firmalara karlı olarak satma yoluna gidebilmektedirler. Nitekim şikâyetçi Dostel firmasının asit bulamama iddialarıyla beraber, Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (BUSKİ) Temmuz 2012 tarihli 800.000 Kg. sülfürik asit alımı ihalesine Hicri firmasıyla birlikte teklif verdiği anlaşılmaktadır. Bir diğer ifade ile şikâyetçi Dostel de spot piyasadaki uygun fiyatlı sülfürik asit bulduğu durumlarda sadece kendi ihtiyacını karşılamakla kalmamakta, serbest piyasada karlı satış yollarını da tercih edebilmektedir.
- (38) Yukarıda yer verilen mevcut iç ve dış piyasa koşullarına bakıldığında, sülfürik asit üretimi ve satışı bakımından, mevcut durumda herhangi bir firmanın hâkim konuma gelme olasılığının bulunmadığı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede şikâyete konu olan iddiaların, hakim durumun kötüye kullanılması kapsamında olup olmadığına

13-15/224-109

bakılmasının gerekmediği düşünülmeyle birlikte, Aurubis'e ilişkin iddialar aşağıda kısaca değerlendirilmiştir.

- (39) Hâkim durumda olduğu iddia edilen Aurubis için şikâyet konusu iddialar bakımından öne çıkan ilk konu aynı seviyedeki müşterileri arasında fiyat ayrımcılığı yapmasına ilişkindir. Rekabet hukukunda tek taraflı davranış olarak ortaya çıkan fiyat ayrımcılığı, yıkıcı fiyat gibi uygulamalarla yatay seviyedeki rakipleri pazar dışına çıkarmayı hedeflemekle ortaya çıkabileceği gibi bir alt pazara mal temin eden hâkim durumdaki teşebbüsün aynı seviyedeki alıcıları arasında farklı fiyatlar uygulayarak alt pazarda rekabet eden teşebbüsler arasındaki rekabetin bozulması şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte hâkim durumdaki bir teşebbüsün mal tedarik ettiği alt pazara yapacağı fiyat ayrımcılığının anlamlı olabilmesi için aynı ekonomik bütünlük içerisinde yer alan dikey bütünlüğe bir teşebbüsün varlığı gibi özel koşullar da gerekebilmektedir.
- (40) Bu kapsamda Aurubis yetkililerinin, Aurubis Türkiye satış temsilciliği ile Hicri firması arasındaki ticari ilişkiyle ilgili olarak yapmış olduğu değerlendirmelerden alıntılar aşağıdaki gibidir:

“... Hicri, Aurubis'in Türkiye'deki distribütörüdür. Aurubis'in Türkiye'de faaliyet gösteren herhangi ayrı bir kuruluşu bulunmamaktadır ve Türkiye'deki irtibat bürosu sadece Aurubis'in Türkiye'deki temsilcisi olarak hareket etmektedir. Bu nedenle Hicri ile Aurubis'in Türkiye'deki irtibat bürosu arasında sülfürik asidin perakende pazara dağıtımına ilişkin olarak herhangi bir görev paylaşımı da söz konusu değildir. Aurubis'in irtibat bürosu sadece temsilcilik görevini icra etmekte ve bu kapsamda Aurubis ile Aurubis'in distribütörleri ve diğer müşterileri (yani Türkiye'de sülfürik asidin son kullanıcıları) arasındaki sözleşmelerin müzakeresini yürütmektedir. Bu nedenle Hicri, Türkiye'de perakende pazarda Aurubis'in doğrudan satış yapmak istemediği yerlere satış yapmakta olan bir Aurubis müşterisidir. ...

Hicri Anlaşması'nda taraflar, Aurubis'in sülfürik asidi perakende pazardaki müşterilere yapılacak satışlar için münhasıran Hicri'ye mal tedarik edeceğini kararlaştırmışlardır. Bu açıdan Hicri, sülfürik asidi Türkiye'de perakende pazarda bulunan müşterilere münhasır distribütör olarak satma hakkına sahiptir.

Aurubis'in Hicri aracılığıyla yapmakta olduğu satışlara ek olarak yukarıda da belirtildiği gibi Aurubis sülfürik asidi, limanlarda kendilerine ait depolama tesisi bulunan ve sülfürik asidi kendi tüketimleri için kullanmakta olan endüstriyel müşterilere doğrudan satmaktadır. Bu bakımdan Aurubis, kargoyu limanda bulunan tanklarına koymak üzere teslim alabilen ve bu nedenle de Aurubis'in Türkiye'de herhangi fiziki bir varlığının bulunmasının gerekli olmadığı yerler bakımından ilgili endüstriyel müşterileri ile herhangi bir distribütör olmaksızın doğrudan irtibat halindedir.

Aurubis'in sektörde bazı müşterilerine doğrudan satmak yerine distribütörler aracılığıyla satmak istemesinin temel nedenleri ise şunlardır:

- Aurubis ülke içerisinde sevkiyatı kendisi yapmak istememektedir;
- Aurubis Türkiye'de müşterilere doğrudan satış yapması için gerekli olan kendi depolama kapasitesine sahip olmak istememektedir;
- Aurubis, Türkiye'de perakende pazarda bulunan kredi derecelendirme notu düşük olan müşteri portföyünden kaynaklanan risklere doğrudan maruz kalmak istememektedir;

Operasyonel nedenlerden dolayı Aurubis şu an için Türkiye pazarında kendi başına ticari olarak faaliyet göstermek istememektedir ve bu nedenle de Türkiye'de sadece bir irtibat bürosu aracılığıyla temsil edilmektedir.

Yukarıdakilere ek olarak ayrıca belirtmek isteriz ki Hicri kamyon filosunu ve farklı yerlerdeki depolama kapasitesini geliştirmek gibi kayda değer yatırımlar yapmıştır. Bunun yanında Hicri sülfürik asidi Aurubis'in Bulgaristan'daki tesisinden doğrudan doğruya kendi gemileri ile teslim almakta olup bu durum Aurubis'in nakliyat ve buna bağlı riskleri üstlenmesinden de kurtarmaktadır. Bu durum Aurubis'e ayrıca büyük bir esneklik kazandırmakta ve sülfürik asidini elinden daha etkin ve hızlı bir şekilde çıkarmasını sağlamaktadır.”

- (41) Yukarıda da belirtildiği üzere Hicri firmasının sahip olduğu önemli lojistik imkânları Aurubis ile Hicri arasındaki ticari ilişkiyi ekonomik olarak açıklamaktadır.

13-15/224-109

- (42) Başvurudaki bir başka şikâyet ise, Aurubis'in ürettiği sülfürik asidi talep etmelerine rağmen Aurubis'in söz konusu ürünü vermeyi reddettiği yönündedir.
- (43) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında mal vermeyi reddetme eyleminin bir ihlal olarak ortaya çıktığı durumlar; genellikle dikey olarak bütünlüğe ve üst pazarda hâkim durumda olan firmanın ürünlerinin, kendisinin de faaliyette bulunduğu alt pazardaki teşebbüslerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri açısından kaçınılmaz olması, mal vermeyi reddetmenin objektif olarak haklı gerekçelere dayanmaması ve bu eylemin rekabeti sınırlayıcı etkisinin olması şeklinde sayılabilir. Bu durumun alt pazardaki rakipleri dışlayıcı nitelikte olduğu ve rekabeti engellediği de kabul edilmektedir.
- (44) Dosya konusu şikâyet bakımından yukarıda yer verilen Aurubis'ten gelen bilgiler özetlenecek olursa; sülfürik asidin istem dışı bir ürün olduğu, şirketin bu ürünü çıkarmak istemediği, ancak talep eden müşterilere de ürünü temin ettiği belirtilmiş olup, herhangi bir şirkete mal verilmemesi durumunun ancak yukarıda sayılan ekonomik gerekçeler nedeniyle olabileceği belirtilmiştir. Kaldı ki Hicri ile Aurubis arasında imzalanan distribütörlük sözleşmesinde Dostel, Aurubis'in direk teslimat yapabileceği firmalar arasında sayılmaktadır.
- (45) Sonuç olarak Dostel'in başvurusunda iddiada bulunduğu şekilde Aurubis'in hâkim durumda olduğu, sahip olduğu hâkim durumla sülfürik asit pazarında fiyat ayrımcılığı yaptığı ve müşterilerine mal vermeyi reddettiği yönündeki iddialarını destekler nitelikte herhangi bir bulguya ulaşılmamıştır.
- (46) Şikâyetçi Dostel'in hakim durum konusuna ilişkin iddialarını destekler bulgulara ulaşılmamış olmakla birlikte, hakim durum olgusunun bulunduğu varsayımına dayanarak ürettiği alüminyum sülfat piyasasının da etkilendiği yönündeki iddialarla ilgili aşağıda değerlendirmede bulunulmuştur.

1.3.2. Alüminyum Sülfat Piyasasına İlişkin Değerlendirme

- (47) Şikâyetçi Dostelin üretim ve satışını yaptığı alüminyum sülfat ürünü de sülfürik asit ithalatında olduğu gibi yurtdışından ithalatında herhangi bir engel bulunmayan bir üründür. Bu ürünün temel kullanım alanı atık suların arıtılması olup, üretilmesi nispeten kolay bir kimyasaldır. Burada alüminyum sülfatın üretiminde önemli olan sülfürik asidin ve alüminyum hidrat kimyasallarının tedarikidir. Aşağıda alüminyum sülfat piyasasına ilişkin olarak elde edilen pazar payı verileri gösterilmiştir:

Tablo 2: Türkiye'de alüminyum sülfat üretimi yapan firmaların satış ve tahmini pazar payı verileri (ton/pazar payı)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Titiz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eti	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Alüminyum						
MKS Devo	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
May Asit	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Dostel	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Hicri	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

- (48) Raportörlerce şikâyetçi Dostel'den öğrenilen ve halihazırda alüminyum sülfat piyasasından çekildikleri ifade edilen bazı firmalarla yazışmalar yapılmış ve alüminyum sülfat üretimini durduran veya azaltan firmaların temel olarak rekabet edememelerini gerekçe gösterdikleri anlaşılmıştır. Bir diğer ifade ile yurt içi alüminyum sülfat fiyatlarının düştüğü ve yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere bir kısım firmanın piyasa dışına itildiği kanaati ortaya çıkmaktadır. Bu noktada Hicri'nin sahip olduğu önemli lojistiği ile maliyetlerini düşürerek piyasada etkili olması ve fiyatları genel olarak düşürmesi dikkati çekmektedir.
- (49) Nitekim son dönemlerde belediye ihalelerinin önemli kısmını Hicri firmasının aldığı gözlenmektedir. Hicri tarafından gönderilen ihale sonuç listeleri incelendiğinde, "2011

13-15/224-109

yılına ait alüminyum sülfat ihalelerinden 9 adedi Dostel tarafından alınırken 16 adedini Hicri, 2012 yılına ait ihalelerden 4 adedi Dostel tarafından alınırken 21 adedini Hicri firması almıştır.” Benzer şekilde Hicri tarafından gönderilmiş olan alüminyum sülfat kamu kurumu ihaleleri müşteri listelerinin 2008-2013 yılları arasındaki örnekler incelendiğinde, bu dönemde 2008’den itibaren Hicri firmasının ağırlığının gittikçe arttığı görülmekle birlikte, teklif edilen fiyat seviyesinin de yaklaşık 400-450 TL/ton seviyelerinden 300-350 TL/ton seviyelerine gerilediği, bir diğer ifade ile Hicri firmasının son dönemlerde pazardan aldığı pay artmakla birlikte, piyasa fiyatında önemli oranda düşmelerin görüldüğü söylenebilir.

- (50) Bu bilgiler çerçevesinde, alüminyum sülfat piyasasında Hicri firmasının sahip olduğu önemli lojistik ve dış ticaret potansiyeli avantajlarıyla piyasada etkinliğinin artmasıyla rekabetin arttığı, fiyatlar genel seviyesinin belli ölçüde düştüğü ve bir kısım yüksek maliyetli firmanın piyasa dışına itildiği, bu nedenle şikâyetçi Dostel’in uzun dönemler elinde tuttuğu nispeten yüksek pazar payını Hicri’ye kaptırdığı ve kendisinin piyasadaki bu değişimden iktisadi olarak olumsuz etkilendiği, kanaatine varılmaktadır.
- (51) Yukarıda yer verilen bilgi ve değerlendirmeler neticesinde, sülfürik asit piyasasında herhangi bir firmanın hakim konuma gelme olasılığının bulunmadığı, yurt dışı piyasaların da etkisiyle piyasanın global niteliğinin ve rekabetçi yapısının belirgin olduğu; diğer yandan alüminyum sülfat piyasasında piyasa koşulları dikkate alındığında Hicri’nin piyasada etkinlik avantajlarını kullanmasıyla son dönemde rekabetin artması ve fiyatların düşmesiyle yüksek maliyetli çalışan firmaların piyasadan çıktığı, şikâyetçi Dostel’in de karşılaştığı iktisadi sıkıntılarının pazar payı kaybına neden olduğu, bu doğrultuda başvuru konusu şikâyete ilişkin olarak soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı kanaatine ulaşılmaktadır.

J. SONUÇ

- (52) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Kanun’un 41. maddesi uyarınca şikâyetin reddi ile soruşturma açılmamasına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.